

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо якісної підготовки учнів до
ЗНО з української мови та
літератури

Зміст

Вступ.....	4
Психологічний супровід підготовки до ЗНО.....	5
Самопідготовка – найважливіший елемент підготовки до тестування	7
Як найкраще запам'ятовувати матеріал.....	9
Використання тестових технологій на уроках української мови та літератури.....	15
Підготовка до написання власного висловлення.....	18
Скарбничка корисних сайтів.....	22
Список використаної літератури.....	23

Вступ

Наказом Міністерства освіти і науки України від 01.10.2014 № 1121 «Про програми зовнішнього незалежного оцінювання для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти» затверджено програму зовнішнього незалежного оцінювання, яка визначає структуру та зміст ЗНО з української мови і літератури 2015 року. Зовнішнє незалежне оцінювання з української мови і літератури є обов'язковим для всіх випускників загальноосвітніх навчальних закладів.

Результати ЗНО з української мови (базовий рівень) зараховуються як результати державної підсумкової атестації.

З уведенням зовнішнього незалежного оцінювання випускників загальноосвітніх навчальних закладів українська освіта потребує переосмислення підходів до навчально-виховного процесу, оскільки сучасний випускник повинен бути конкурентоспроможним, здатним застосовувати набуті знання й навички в реальному житті.

Запорукою успішного проходження ЗНО є завчасна підготовка до нього. У сучасній практиці тестові технології контролю навчальних досягнень посідають належне місце, бо забезпечують найбільш об'єктивне і всебічне оцінювання досягнень учнів із навчального предмета.

Для того, щоб учні могли впевнено впоратись з тестом у напруженій обстановці, потрібно готуватися заздалегідь, тому вчителям необхідно посилити роботу з відпрацювання завдань різної форми і різного ступеня складності, практикувати тестування як навчальний прийом і контрольну форму перевірки знань, умінь і навичок школярів

З метою якісної підготовки до ЗНО проводиться систематична робота на уроках української мови та літератури, під час повторення навчального матеріалу, при виконанні різнорівневих домашніх завдань та

індивідуальної роботи з учнями, які потребують особливої педагогічної уваги.

Психологічний супровід підготовки до ЗНО

Для того, щоб учень упевнено почував себе під час проходження тестування, йому потрібна спеціальна психологічна підготовка.

Основна мета психологічної підготовки до ЗНО – це забезпечення оптимальної реалізації психічних можливостей учнів та проявлення у максимальній мірі отриманих знань, умінь та навичок під час тестування.

Психологічна допомога випускникам під час зовнішнього незалежного оцінювання передбачає, перш за все, профілактику стресів та психологічну підготовку до процедури тестування.

Найбільшою проблемою в ситуації тестування стає наше хвилювання. Гормон, який виділяється, коли людина відчуває страх, тривогу, впливає на продуктивність функціонування пам'яті та мисленнєвих процесів. Надмірна кількість гормону страху в організмі, може бути причиною того, що деякі учні на іспитах забувають вивчений матеріал. Саме тому важливим у підготовці до ЗНО буде створення власного життєвого проекту, наприклад, **«Я складу ЗНО на високі бали!»**

Такий спеціальний проект – це оптимальний засіб підготовки (подолання перешкод) до ЗНО та успішного його складання. Уявлення про бажаний наслідок стає причиною життєвої активності.

Причиною хвилювання можуть бути сумніви у повноті та міцності знань, у власних здібностях: логічному мисленні, вмінні аналізувати, можливостях уваги та пам'яті. Стрес у незнайомій ситуації, стрес через відповідальність перед батьками і школою посилює хвилювання і додає тривоги. Допоможіть учню відчути впевненість в своїх силах, сформулюйте програму успішного проходження ЗНО.

Порекомендуйте учням пройти пробне тестування, створіть ситуації незалежного тестування (в ігровій формі або як варіант оцінювання) під час навчально-виховного процесу – це допоможе адаптувати психічну сферу до процедури тестування. Якщо під час проведення пробного тестування випускники отримають необхідну підтримку, вони будуть більш впевнено почувати себе в ситуації реального екзамену.

Психологічна готовність до тестування – це: сума особистого досвіду, знань, умінь та навичок; вміння користуватися своєю інтелектуальною стратегією; розвинута інтуїція; подолання почуття невідомого; формування впевненості в собі; формування певного ставлення до тестових завдань, тестової ситуації взагалі.

Отже, система психологічного супроводу підготовки до ЗНО містить: надання інформації учням щодо завдань та функцій проведення тестування, правил проходження ЗНО; індивідуальна підтримка для конкретних учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей; залучення батьків, ознайомлення їх зі специфікою ЗНО в процесі підготовки до нього; здійснення психологами та соціальними педагогами психологічної підтримки учнів.

Важливим завданням учителя в підготовчий період є формування в учнів таких установок:

1. Формування позитивної установки до тестування.
2. Подолання почуття невідомого, формування впевненості в собі.
3. Формування позитивного ставлення до тестових завдань і тестової ситуації взагалі.
4. Набуття навичок роботи з тестовими завданнями.
5. Усвідомлення подібності принципів розв'язання завдань у тестах.
6. Зниження вірогідності прояву негативних установок.

Пам'ятайте: перемога не завжди приходить до найсильнішого чи найспритнішого, але рано чи пізно вона приходить до того, хто повірить у себе.

Пропонуйте учням формулу конструктивного налаштування на тестування, доповнюючи твердження:

- Я успішно склав тестування, тому що ... .
- Я успішно склав тестування, навіть якщо ... .
- Я успішно склав тестування, незважаючи на ... .
- Я успішно склав тестування завдяки ... .
- Я успішно склав тестування, спираючись на ...
- Я успішно склав тестування, бо прагну ... .

Повір у себе, щоб виграти!

Самопідготовка – це найголовніший елемент підготовки до тестування

Ніяка хороша школа, жоден репетитор не підготує учнів до тестів, якщо він не буде працювати самостійно. Самопідготовці варто приділяти щодня певний час. Пам'ятайте, що найкраще «відкладається» в голові той матеріал, який людина засвоїла самостійно.

Самостійно можна :

- ✓ читати підручники (більше, ніж написано у підручнику, на тестах запитувати не будуть);
- ✓ виконувати мовні вправи (за підручниками чи посібниками);
- ✓ читати художні твори та критику до них;
- ✓ вивчати напам'ять поезію;
- ✓ проходити тести попередніх років (щоб звикнути до формату тестування);
- ✓ робити оригінальні конспекти вивчених тем, тезові нотатки, схеми, таблиці (це дозволить систематизувати знання);

- ✓ спілкуватися на тему вивченого матеріалу з другом, товаришем, який також готується до ЗНО;
- ✓ повторювати матеріал;
- ✓ тренуватися писати твори.

Повторювати весь матеріал потрібно за рівнями мови: фонетика, морфологія, синтаксис... Це найоптимальніший варіант: знання накопичуються від простих до складних, так з'являється системне уявлення про мову.

Підготовку слід будувати за принципом «теорія-практика»: пройшли розділ – потренувалися. Якщо тема нескладна, досить пройти тести, а якщо виникають труднощі – виконувати розгорнуті вправи з підручників та посібників.

Повторення з літератури треба робити в хронологічному порядку – від фольклору та давньої літератури до сучасних творів. Для успішного складання тестів потрібно знати : жанрову специфіку творів, імена та характеристики персонажів. Найбільше учнів лякають завдання із цитатами, коли потрібно, наприклад, встановити автора. Потрібно вчитись шукати в кожній цитаті підказку.

Також можна знаходити в Інтернеті цікаві статті про творчість українських письменників і читати на дозвіллі, а також переглядати екранізації їхніх творів.

Переказ тексту своїми словами сприяє кращому його запам'ятовуванню, ніж багаторазове читання, оскільки це активна організована робота. Узагалі будь-яка аналітична робота з текстом сприяє кращому його запам'ятовуванню. Це може бути перекомпонування матеріалу, знаходження парадоксальних формулювань для нього, залучення контрастного фону чи матеріалу тощо.

Запам'ятати легше те, що розумієш; розподілене заучування краще від концентрованого.

Учіть з перервами, не все підряд: краще невеликими частинами.

Більше часу витрачайте на повторення по пам'яті. Це ефективніше за просте багаторазове читання.

Якщо працюєте із двома матеріалами – великим і меншим – розумно починати з більшого.

Обираючи літературу для підготовки, слід звертати увагу:

- на наявність грифів, які засвідчують, що те чи інше видання рекомендовано до використання Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Українським центром оцінювання якості освіти,
- на рік видання (перевидання) посібника,
- на те, за специфікацією якого року укладені тренувальні вправи.

Як найкраще запам'ятовувати матеріал

Психологи розкрили *секрет «магічної сімки»*. Виявляється, такий у середньому обсяг нашої пам'яті. За умови одночасного сприймання вона здатна утримати і потім відтворити в середньому сім об'єктів. Причому сім літер запам'ятовується не легше, ніж сім слів і навіть сім фраз. Тому, якщо обсяг матеріалу, котрий треба запам'ятати, дуже великий, краще поділити його на змістові уривки, прагнучи, щоб їх було не більше семи. Ще один висновок з цього правила: змістовні частини матеріалу треба збільшувати і узагальнювати, передаючи головну думку однією фразою.

Шукайте зв'язки

Серед другорядного треба виявити найголовніше. Через те не слід поспішати, щоб запам'ятати складний текст, не розібравшись у його внутрішніх зв'язках, не зрозумівши ходу міркувань автора.

У матеріалі можуть бути такі зв'язки:

- а) змістові: текст, у якому одна думка логічно визначає іншу, що йде за нею, запам'ятовується порівняно легко. Через це із самого початку постарайтеся зрозуміти зміст тексту, побачити логічні зв'язки між абзацами, параграфами та розділами;
- б) структурні: психологічні експерименти показали, що під час запам'ятовування логічно не пов'язаних між собою слів (термінів, іноземних слів) важливе значення має їх розміщення на аркуші, об'єднання в групи (наприклад цифру у номері телефону) і навіть у якісь фігури. Підкреслюйте, обводьте потрібне, робіть скорочення, групуйте слова, які починаються з однієї літери.

Використовуйте асоціації

Метод локальної прив'язки, або «метод місць», полягає в побудові для кількох об'єктів, що запам'ятовуються, другого ряду — опорного, який складається з добре знайомих об'єктів або таких, що легко запам'ятовуються. Послідовність об'єктів в опорному ряду організована так, чітко визначено порядок їх переліку.

Людина спочатку заучує опорний ряд, а потім використовує його елементи, щоб зіставити з ними елементи ряду, який треба запам'ятати. Відомо, що згодом систему локальної прив'язки використовували Цицерон, Джордано Бруно та багато інших видатних людей.

Використання правил мнемоніки під час підготовки до ЗНО допомагає краще запам'ятовувати конкретну перелічувальну інформацію. Цікаво і корисно буде знати такі мнемонічні вирази, що допомагають швидше пригадувати певні правила української мови.

1. **Де Ти З'їси Ці Лиши?** Після приголосних з цієї фрази – Д, Т, З, С, Ц, Л, Н – можна писати м'який знак (*козацький, сьомий, лялька*).
2. **Де Ти З'їси Цю Чашу Жиру** Правило “дев'ятки”: після приголосних з цієї фрази – Д, Т, З, С, Ц, Ч, Ш, Ж, Р – пишемо голосний И в іншомовних словах, а не І (*директор, таксист, режим*).

3. **Ми ВиНиЛи РіЙ (або МіНеРаЛоВий)** М, В, Н, Л, Р, Й – сонорні приголосні.
4. **МаВПа БуФ** Б, П, В, М, Ф – губні приголосні. Після них перед я, ю, є, ї пишемо апостроф (*б'ють, в'юн, черв'як*).
5. **Ще їЖДЖу** Ш, Ч, Ж, ДЖ – шиплячі приголосні.
6. **СЦе їЗДЗу** (вимовляємо “ще їжджу” по-дитячому:)) С, Ц, З, ДЗ – свистячі приголосні.
7. **КаФе «ПТаХ»** Перед К, П, Т, Ф, Х завжди пишемо префікс с-, а не з- (*схопити, сфотографувати, стерти*).
8. **уСе Це КаФе «ПТаХ і ЧаШа»** С, Ц, К, Ф, П, Т, Х, Ч, Ш – глухі приголосні.

Найцікавіші форми роботи з розвитку асоціативного мовлення:

- асоціативний ланцюжок
- асоціативний диктант
- асоціативний малюнок
- асоціативне дерево
- асоціативний кущ
- творча робота асоціативного характеру – сенкан, сінту, діаманта,
- «вільне письмо»
- кубування
- дослідження асоціативних зв'язків і співвідношень між словами
- асоціативні пари
- асоціативні розминки
- асоціативні задачі.

Приклади використання асоціативних вправ на уроках української мови

Асоціативний малюнок

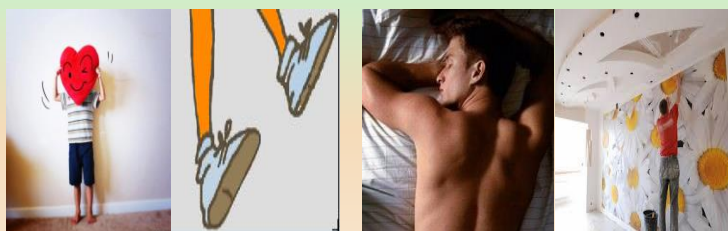

У РІЗДВЯНИЙ СВЯТКОВИЙ
ВЕЧІР МАВПА(МАВЛЯЧИЙ)
ПИЛА
ТЬМЯНИЙ, РУТВЯНИЙ,
ДУХМЯНИЙ, МОРКВЯНИЙ,
МЕДВЯНИЙ СІК,
ДЗВЯКАЮЧИ ЦВЯХОМ ПО
СКЛЯНЦІ

Речення, зашифроване в малюнку, допомагає запам'ятати слова, у яких апостроф не вживається. Малюнок-«розшифровка» має сюжетний характер, тому досить легко запам'ятовується.

Асоціативний малюнок

Префікс **С-** перед **К, П, Т, Ф, Х**

Коли підеш, тату, фарбувати хату?

Асоціативний малюнок

Префікс **С-** перед **К, П, Т, Ф, Х**

Асоціативні пари

Ненаголошені голосні, що не перевіряються наголосом

апетит — у Петрика апетит

директор — дивний директор

криниця — крикнути в криницю

левада — лев на леваді

медаль — медаль за мед

Евристичний метод вивчення орфографії – це асоціативні пари. Він ефективний для запам'ятовування складних випадків написання під час вивчення таких тем, як: «Ненаголошені голосні, що не перевіряються наголосом», «Уподібнення приголосних звуків».

В основу сприймання та запам'ятовування відповідних орфограм покладено принцип асоціативних пар. При цьому сумнівний голосний у слові-відповіднику повинен бути під наголосом, а з приголосного, що уподібнюється, починатиметься асоціативний відповідник.

Асоціативне коло

К	Крила	Небо згорнуло крила
А	Ангел	З'явився ангел
З	Зірка	Він засвітить зірку
К	Кришталь	Сяє кришталем любов
А	Акварель	Хай акварелі життя будуть світлими

Вправа «Асоціативне коло» не тільки збагачує мовлення учнів образними словами і висловами, а й сприяє розвитку асоціативного мислення, створенню умов до виявлення зацікавленості, заохоченню до активної пізнавальної діяльності.

Асоціативний ланцюжок

Продовжіть асоціативний ланцюжок:

Мова.....

Мова – пісня – солов'їна –
бринить – лине – ллється –
милозвучна.

Приклади використання асоціативних вправ на уроках української літератури

Асоціативне дерево цікавих життєвих фактів з біографії Лесі Українки

Асоціативний диктант перевіряє, як учні орієнтуються в біографії та творчості письменника. Учителем диктуються дати, географічні об'єкти, назви творів, прізвища людей, які мають певне відношення до автора. Учні розшифровують ці поняття усно чи письмово.

Асоціативний диктант «Життя та творчість Тараса Шевченка»
 Село Кирилівка, Енгельгард, Вільно, Ширяєв, Літній сад, 22 квітня 1838 р., Академія мистецтв, 1843 рік, "Живописная Украина", 1840 рік, "Три літа", Кирило-Мефодіївське товариство, каземат, Орська фортеця, Кос-Арал, Варвара Рєпніна, Ликера Полусмакова, "Буквар", 22 травня 1861 року

Використання тестових технологій на уроках української мови та літератури

Підготовку школярів до виконання тестових завдань з української мови та літератури слід здійснювати насамперед за моделями,

пропонованими Міністерством освіти і науки України та Українським центром оцінювання якості освіти.

Використання тестових технологій здійснюється в три етапи:

- теоретична й практична підготовка вчителя до проведення тестування;
- організація тестування;
- аналіз і корекція результатів.

На першому етапі вчитель здійснює відбір або самостійно розробляє тестові завдання. Головними вимогами до них є відповідність меті навчання, високий ступінь валідності, багатоваріантність, побудова неправильних відповідей на основі типових помилок.

Другий етап включає в себе пояснення процедури, режиму. Правил виконання тестових завдань, умов оформлення робіт, демонстрування алгоритмів виконання завдання.

Важливим для вчителя є дотримання головної вимоги в освоєнні тестових технологій – від простих завдань до складніших. Освоєння кожної нової форми тестових завдань слід починати з детального ознайомлення з інструкцією щодо їх виконання.

На третьому етапі здійснюється виявлення типових та індивідуальних помилок. Аналіз результатів проводиться в довільній, найбільш зручній для вчителя й школярів формі.

Учителеві варто пам'ятати, що на виконання завдань з вибором однієї правильної відповіді треба відводити орієнтовно *одну хвилину*, а кількох правильних відповідей або встановлення відповідності – *півтори хвилини*.

Важливо привчати учнів виконувати завдання не лише правильно, але й швидко, щоб максимально наблизити їх до умов, у яких випускники працюватимуть під час зовнішнього оцінювання. На цьому етапі учителеві слід навчати учнів алгоритмів виконання тестових завдань різних форм, аналізувати результати тестування, виявляти типові помилки й визначати

шляхи їх усунення. Доцільно давати учневі конкретні інструкції, як виправити виявлені помилки.

Проектуючи тест, треба враховувати, що запропоновані завдання мають бути різноманітними за змістом і формою, що дасть змогу уникнути монотонності та забезпечити постійну й стійку мотивацію учнів до роботи. Не варто обмежуватися тільки завданнями закритої форми, доцільно пропонувати учням також і відкриті завдання, у яких вони самостійно мають записати повну відповідь на запитання.

Учитель повинен пам'ятати, що основу завдання треба формулювати переважно у формі стверджувального речення, воно має бути максимально коротким, точним і однозначним, а варіанти відповідей доступними для розуміння школярами. Не слід указувати після використаного в тексті речення прізвище його автора, щоб не переобтяжувати завдання зайвою інформацією і не відволікати його від головного.

Особливу увагу слід приділити темам, які завжди були надзвичайно складними для учасників тестування, а саме: «Дзвінки та глухі приголосні звуки», «Уподібнення приголосних звуків», «Рід незмінюваних іменників», «Закінчення -а, я, у, ю в родовому відмінку однини іменників II відміни», «Відмінювання числівників» тощо.

Можна запропонувати учням для використання програму для тестування MyTestXPro, яка є однією з найкращих на сьогодні. До беззаперечних переваг MyTestX слід віднести те, що це безкоштовна програма (сайт <http://mytest.klyaksa.net>), яка легко інсталюється, має зручний інтерфейс.

Вчитель може запропонувати учням такі рекомендації щодо тактики виконання тестів:

- **Тренуйтеся!** Перед офіційним тестуванням варто виконувати якнайбільше тестів – просто заради тренування. Це дає можливість

отримати досвід самоспостереження й оптимальної саморегуляції під час тестування.

- **Поспішайте!** Тренуйтеся із секундоміром в руках.
- **Пропускайте!** Треба навчитися пропускати складні або незрозумілі завдання. Пам'ятайте: у тесті завжди знайдуться такі, з якими можна легко впоратися.
- **Виключайте!** Багато завдань можна швидше вирішити, якщо не шукати відразу правильну відповідь, а послідовно виключати ті, які точно не підходять.
- **Думайте тільки про поточне завдання!** Коли читаєте нове завдання, забувайте все, що було в попередньому.
- **Читайте завдання до кінця!** Поспіх може приводити до того, що учень намагається зрозуміти завдання за «першими» словами і побудувати кінцівку у власній уяві. Так можна зробити прикрі помилки в питаннях.
- **Заплануйте два кола!** Сплануйте час виконання тесту так, щоб пройти всі завдання «по першому колу», а потім повернутися до тих завдань, які спочатку довелося пропустити.

Використання тестових технологій забезпечує:

- високий рівень навчальних досягнень;
- виховує ціннісне ставлення до навчання;
- розвиває пам'ять, логічне мислення;
- розвиває вміння робити правильний вибір;
- знижує рівень тривожності;
- допомагає вчителю здійснювати корекцію знань.

Отже, тестування у школі може надати істотну інформаційну підтримку вчителю в організації навчально-виховного процесу, підвищити якість та ефективність навчальних методик, реалізувати індивідуальний підхід до кожного учня.

Підготовка до написання власного висловлення з української мови та літератури

На уроках розвитку зв'язного мовлення необхідно ознайомити учнів із правилами побудови та перевірки власного висловлювання на ЗНО. Надати приблизні теми. Їх можна взяти із посібника О. М. Авраменка «Українська мова та література: Збірник завдань у тестовій формі». І протягом року вчити підбирати доречні приклади до них із творів українських і зарубіжних письменників, бо це є найскладнішим для старшокласників.

Учитель повинен формувати в учнів вміння зупинятися, фокусувати на темі, вчити працювати з нею – аналізувати, розшифровувати, розгадувати приховані в ній варіанти її розкриття. Побачити у формулювання теми всю перспективу шляхів її осмислення – це велике мистецтво, якому варто навчитися, щоб бути успішним у написанні власного висловлення на ЗНО. Ефективність уроку, відведеного на підготовку до написання твору-роздуму, залежить від:

- поінформованості учнів;
- поетапного опрацювання кожної частини роздуму;
- залучення всіх школярів до роботи.

Для цього потрібно забезпечити старшокласників необхідним ілюстративним матеріалом (структура твору-роздуму, вимоги до його будови, перелік спеціальних конструкцій у висловленні, план дій для формулювання кожної складової частини твору).

Доцільно використовувати **метод «Прес»** під час організації дискусії на уроці, при підготовці до написання творів – роздумів.

МЕТОД «ПРЕС»

- 1) Я вважаю, що ...
- 2) Тому що...
- 3) Наприклад...

4) Таким чином...

Наприклад, узагальнюючи знання з теми «В. Стефаник, «Кам'яний хрест» розв'язуємо проблему: «Еміграція – зрада чи вимушений крок, прагнення самореалізації?», або з теми українські народні балади: «Маруся Богуславка – патріотка чи зрадниця?»»

Працюючи над власним висловленням, зосередьтеся на:

- логічній структурі твору;
- чіткості наведених аргументів;
- доцільності прикладів;
- наявності чітко сформульованої тези й висновку.

Варто пам'ятати, що штучне нагромадження в тексті твору художніх засобів, написання його у віршованій формі, висловлення оригінальних думок ще не є запорукою високої оцінки.

Створення презентацій з яскравими ілюстраціями та цитатами – це повторення вивченого матеріалу з української літератури та допомога під час написання твору.

ХТО ГІДНИЙ НАЗИВАТИСЯ СПРАВЖНІМ ПАТРІОТОМ?

Підготовка до написання твору

Хто такий патріот?

Патріот у перекладі з грецької мови означає "земляк", "співвітчизник".

Патріот – людина, віддана своєму народові, яка любить свою Батьківщину, живе і працює заради процвітання свого краю.

"Той, хто не любить своєї країни, нічого любити не може". (Д. Байрон)

Наші хоробрі предки – патріоти, захисники рідної землі

«Слово про похід Ігорів»

Князь Ігор близький нам своїм глибоким патріотизмом, відданістю Батьківщині. Своєю незламною мужністю і відвагою.

Це вірний син Руської землі. Такими ж патріотами і вірними захисниками рідної землі були його воїни.

Жінки-патріотки: Маруся Богуславка, Роксолана

Потрапивши в турецьку неволю і ставши дружиною турецького султана, не забуває рідної землі і намагається хоч щось корисне зробити для неї.

Роксолана – Настя Лісовська, дружина турецького султана. Зуміла піднятися над своїм оточенням, дбала про мирне небо над Україною.

Легендарні постаті героїв
художньої літератури: мужній Тарас Бульба, далекоглядний політик Яким Сомко, старий козак Шрам з “Чорної ради”, Маруся Чурай, авторка трагічних козацьких пісень...

Тарас Шевченко

“Нема на світі України,
Немає другого Дніпра...”

“Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні...
... та не однаково мені,
як Україну злії люде
Присплять, лукаві, і в огні
Ї обкрадену збудять...
Ох, не однаково мені...”

“Учітесь, читайте, і чужому научайтесь, і
свого не цурайтесь...”

Василь Симоненко

“Можна все на світі вибирати,
сину,
Вибрати не можна тільки
Батьківщину”.

“Ради тебе перли в душі сію,
Ради тебе мислю і творю...”

“Я...з твоїм ім'ям вмираю
І в твоєму імені живу!”

**Батьківщина залишається
найкращою, хоч би яких змін не
хотілося для неї, які б люди нею
не керували**

**Ми не можемо бути байдужими до
долі людства.**

Патріоти були і будуть завжди!

У роботі з прикладами також можна застосувати метод «Мозковий штурм» і дати завдання записати один із озвучених прикладів як фрагмент твору: з відповідними словами, елементами аналізу теми чи проблеми.

Ілюстративна добірка найпоширеніших мовних помилок

Щоб навчити учнів редагувати твір, продуктивною може бути така форма роботи: обговорення учнівського твору, виявлення помилок, стилістичних недоліків, колективний пошук кращого варіанта.

Неправильно	Правильно
Моя власна думка	Моя думка
Являється захисником	Є захисником
Наведу наступні приклади	Наведу такі приклади
Автор піднімає проблему	Автор порушує проблему
«Україна в огні» вже не звучить як гімн краси природи.	«Україна в огні» вже не звучить як гімн красі природи.

Олександрю Довженко дуже прикро, що за час свого існування люди так і не навчилися цінувати те прекрасне, що оточує нас.	Олександрю Довженку (ові) дуже прикро, що за час свого існування люди так і не навчилися цінувати те прекрасне, що оточує нас.
Та один із братів іде на самий страшний гріх.	Та один із братів іде на найстрашніший гріх.
Шевченковина книга була найцікавішою.	Шевченкова книга була найцікавішою.
У шестидесятих роках. У двох тисячі десятому році.	У шістдесятих роках. У дві тисячі десятому році.
Якщо ми будемо жити в гармонії з природою, оберігати та захищати її, тоді вона неодмінно нас віддячить.	Якщо ми будемо жити в гармонії з природою, оберігати та захищати її, тоді вона неодмінно нам віддячить.

Скарбничка корисних сайтів

<http://www.testportal.gov.ua> Уся інформація щодо проведення ЗНО. Характеристики тестів із усіх предметів і критерії оцінювання завдань із розгорнутою відповіддю. Два рівні складності сертифікаційної роботи (тесту) з української мови та літератури

<http://osvita.ua> Особливості тесту ЗНО - 2015 року з української мови і літератури та матеріали для підготовки до ЗНО з української мови (Завдання тестів ЗНО з української мови та літератури минулих років, тести ЗНО онлайн з української мови та літератури).

<http://testzno.com.ua> На сайті можна перевірити свої сили в написанні тестів ЗНО з різних предметів, у т.ч. з української мови та літератури. Тестування проводиться анонімно без попередньої реєстрації. Інформація про тестування учасника є конфіденційною.

Електронні посібники для підготовки до ЗНО. Характеристика героїв, аналіз творів. Словник фразеологізмів. Матеріали для написання творів.

Тести ЗНО минулих років. Твори у форматі ЗНО та усе необхідне для їх написання.

<http://skripnikmarina.ucoz.ua> Сайт вчителя української мови та літератури Скрипник М.Ю. Тут є online тести з української мови та літератури (за темами), де учні можуть перевірити свої знання й отримати оцінки; довідники, кросворди, розробки уроків, презентації, аудіо- та відеоматеріали з української літератури тощо.

<http://pavlicksvetlana.blogspot.com> Блог вчителя української мови та літератури Павлик С.Д. Матеріали для написання власного висловлення (добірка творів та презентацій). Культура мовлення. Аудіоматеріали та фільмотека (до творів з української літератури, за класами). Поради учням. Книгозбірня словників.

Список використаної літератури

1. Авраменко О. М., Блажко М. Б. Українська мова та література: Довідник. Завдання в тестовій формі. І частина.— К.: Грамота, 2014.— 552с.
2. Кухар Л. О., Сергієнко В. П. Конструювання тестів. Курс лекцій: навч. посібн. — Луцьк, 2010, — 182с.
3. Садкіна В. І. 101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок,— Х. : Вид. група «Основа», 2009,— 88 с,— (Серія «Золота педагогічна колекція»).
4. Щурова Т. В. Готуємося до творчого завдання. — Х.: ТОВ «Українська книжкова мережа», 2010.— 64с.
5. <http://www.testportal.gov.ua>
6. <http://osvita.ua>
7. <http://testzno.com.ua>
8. <http://zno.if.ua>

